

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ - СКОПЈЕ
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“- ШТИП

ВОСПИТАНИЕ

Списание за теорија и практика

Штип, 2003/04

ВОСПИТАНИЕ

Списание за теорија и практика

Издавач:

Педагошки факултет „Гоце Делчев,, - Штип

За издавачот:

Д-р Блаже Китанов, декан

Редакциски одбор:

Д-р Блаже Китанов, редовен професор (претседател)

М-р Емилија Петрова Ѓорѓева, асистент (секретар)

Д-р Кирил Цацков, доцент

Д-р Стеван Алексоски, вонреден професор

Д-р Ванчо-Жан Колев, вонреден професор

Д-р Владимир Михајловски, доцент

М-р Снежана Мирасчиева, асистент

Јазична редакција:

Д-р Блаже Китанов

Компјутерска обработка:

Јереј Николче Ѓорѓев

Тираж:

500 примероци

Списанието излегува двапати годишно

**100 GODINI
IL LINDEN
GOCE DEL^EV**

М-р Сузана НИКОДИНОВСКА - БАНЧОТОВСКА
Педагошки факултет
Скопје

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДСКИ АСПЕКТИ НА СОЗДАВАЊЕТО НА ТВ ПРОГРАМИТЕ И НИВНАТА ПРИМЕНА ВО НАСТАВАТА

ПОДГОТВУВАЊЕ НА ТЕЛЕВИЗИСКАТА ПРОГРАМА

Образовната телевизија претставува медиум чија примена во процесот на наставата овозможува на адекватен начин да се задоволи принципот на визуелизација. Во образовната телевизија лежи огромен воспитно-образовен потенцијал. Со нејзината примена наставата станува мотивирачка, објективна, актуелна, атрактивна, динамична, интересна. Образовната телевизија нуди можност на современ и ефикасен начин да се решаваат фундаментални и систематски прашања од областа на организационата структура, методската основа на воспитно-образовната работа и сите модалитети на модерната евалуација.

Пораката на телевизиската емисија е наменета за оние кои ја гледаат емисијата. Потребно е да се воспостави и развие комуникација меѓу содржината на пораката и нејзиниот примач. При подготовката на телевизиската емисија нужно е да се задоволат низа фактори:

- ◆ Да се познаваат предностите и недостатоците на телевизиската емисија како наставно средство;
- ◆ Да се знае што се сака да се постигне со телевизиската емисија - кои задачи да се постават и кои воспитно-образовни цели да се остварат;
- ◆ Начинот на кој се интерпретира содржината да биде во согласност со детската природа - интересен, достапен и да мотивира;

- ◆ Редоследот на излагањата на содржините во телевизиската емисија да биде логички и јасен;
- ◆ Да се користат современи лаборатории и кабинети за телевизиската емисија да добие висок квалитет;
- ◆ Да се ангажираат истакнати актери и рецитатори за уметничко изразување на одделни содржини.

Подготовката на телевизиската програма претставува процес кој бара исцрпна работа. Секогаш при подготвувањето треба да се поаѓа од дидактичките принципи и од низата методски сознанија. Само така ќе се избегнат грешките, случајностите и пропустите, што претставуваат бариера учениците да ја сфатат вистинската порака на емисијата.

При подготвувањето на телевизиската програма се појавуваат повеќе **дидактичко-методски проблеми**, што треба да се разрешуваат. Некои од нив се следните:

1. проблем на **изборот на содржините** што ќе бидат визуелизирани со помош на телевизиската техника;
2. проблем на **усогласување на изразните средства** кои се користат;
3. проблем на **начинот на презентирање на содржината**;
4. проблем на **целисходноста на нештата прикажани во емисијата**;
5. проблемот на **автентичноста на прикажаните настани, процеси и сл.**

Елаборација на наведените проблеми:

1. Што се однесува до проблемот на **изборот на содржините**, треба да се води сметка тие да бидат податливи за визуелизација. Тоа значи дека апстрактните нешта потешко се прикажуваат на телевизискиот екран, а конкретните се реализираат на начин што одговара на целокупната воспитно-образовна ситуација прикажана во емисијата. Нештата кои се на граница меѓу апстрактното и конкретното можат успешно да се визуелизираат со тимска работа на стручни лица. Понатаму, важно е содржините да се обработуваат на систематизиран начин - да се знае точно редоследот на дејствијата, нивното времетраење и поврзаноста меѓу себе. Тоа значи дека телевизиската содржина треба да се структурира според севкупните сознанија за процесите на учење по пат на телевизија.

2. Изразните средства кои се користат во емисијата (и треба да бидат многубројни) нужно е да се усогласат, бидејќи само така ќе ја постигнат својата цел. За говорниот јазик како изразно средство на телевизијата, д-р Ѓуро Племенчиќ вели дека и телевизијата има свој правопис, како што го има пишаниот јазик и има своја специфична артикулација, како што има говорниот јазик. Но, се чини дека говорот на телевизија е позамрсен, зашто (раз)говорните елементи од кои е составен се повидливи, понагласени отколку во секојдневниот говор, завршува Племенчиќ.¹² Како и претходниот проблем, така и овој бара солидна стручна разработка.

3. Начинот на кој се презентира содржината да биде атрактивен, интересен, разнообразен и да мотивира. При негово одредување треба да се води сметка за возрастните можности на популацијата за која е наменета емисијата. Ова е потребно од причина што секој период од детскиот развој има свои карактеристики кои треба да се почитуваат и поттикнуваат.

4. Ситуациите кои се прикажуваат во телевизиската програма треба да бидат **целисходни**. Неопходно е да се оневозможи продор на поединости кои не одговараат на содржината на програмата и кои можат вниманието на учениците да го насочат на погрешна страна.

5. Кога е тоа можно, потребно е настаните, процесите, појавите кои ја претставуваат содржината на телевизиската емисија од образовен карактер да бидат **автентични**. Така кај учениците се формира правилна претстава за нивната суштина, значење и карактер.

Од сето ова може да се види дека подготвувањето на телевизиската програма претставува творечки процес, а не рутинска работа. Најголем дел од работите се извршуваат пред камерата да почне да снима.

Образовната телевизиска програма, односно емисиите кои служат за зголемување на ефикасноста на процесот на учењето, треба постојано да се потврдуваат во практиката. Постојните емисии треба да се проверуваат, вреднуваат и усовршуваат.

ИЗГОТВУВАЧИ НА ТЕЛЕВИЗИСКАТА ПРОГРАМА

При подготвувањето на телевизиската програма неопходна е тимска работа. Профилот на кадрите кои земаат учество во таа работа треба да биде разновиден. Покрај редакцијата за образовна

¹² Dj.Plemencic: Obrazovna djelotvornost televizije, Zagreb, 1982, str.15.

програма при телевизиската кука потребни се и повеќе надворешни соработници во зависност од карактерот на емисијата. Стручњациите од областа на образованието и од телевизиската кука треба да остварат тесна соработка, која би била во функција на успешноста на емисијата што ќе се подготвува. Стручните тимови од областа на образованието (од кои некои се надворешни соработници, а некои вработени во редакцијата на образовната програма) ги сочинуваат - педагози, психолози и истакнати наставници по одделни наставни предмети. По потреба, овој круг се проширува.

Педагозите и психолозите ја познаваат детската природа и карактеристиките на определена возраст, начините на кои најлесно и најправилно се влијае врз детскиот интелект. Тие, познавајќи ги психолошките основи и законитостите на процесот на учењето, треба да овозможат учениците (по гледањето на емисијата) да помнат на ниво на репродукција, а забораването да биде сведено на минимум.

Наставниците, стручњаци за одделни наставни подрачја, ја обликуваат телевизиската содржина од аспект на науката, односно наставниот предмет кој е дидактичка преработка на соодветната наука, а во чија функција е создавањето на телевизиската емисија. Така наставниците по биологија учествуваат во подготвувањето емисии од таа област, географичарите во подготовката на емисиите од географијата, итн. Притоа, овозможено е максимално искористување на теоретските и практичните сознанија на наставниците.

Но, не мора стручњациите од одредена област да учествуваат во подготвувањето на емисии исклучиво од својата област. Корисно е кога една емисија ќе биде подготвена од тим на наставници, експерти за наставниот предмет кој го предаваат. На тој начин, како што се забележува во размислувањата на д-р Петар Шимлеша, *стручњациите од различни струки проучуваната појава можат симултано да ја разматраат од различни научни аспекти. Така се елиминираат недостатоците на предметно-изолираната настава. Се постигнува целосно разматрање на природата и општеството и се дава основа за целосен, научен поглед на светот.*^{2 13}

Покрај наведените профили, во програмскиот персонал спаѓа и режисерот, кој го организира и раководи снимањето, режира часови и сл.

¹³ P. Simlesa: Televizija u suvremenoj koncepciji obrazovanja, Obrazovanje i rad, Zagreb, 1972/1-2, str.21.

За техничката страна на телевизиската програма одговорен е техничкиот персонал при телевизиската кука:

- ♦ инженер (врши техничка организација во студиото - монтирање, осветлување и сл. - ја организира работата на техничарите);
- ♦ камермани (снимаат во студиото и на терен);
- ♦ техничари (вршат разни рутински работи од областа на техниката и го монтираат снимениот материјал) и др.

За квалитетен изглед и прием на телевизиските програми неопходна е висока професионалност на кадрите.

Во создавањето и реализирањето на образовната телевизиска содржина, битна улога игра телевизискиот наставник. Тој треба да биде професионално добро подготвен и да поседува високо ниво на општа култура. Да биде снаодлив, спретен, течно и литературно да говори, а притоа да употребува соодветна и умерена гестикација. Да биде личност која влева доверба и сигурност. Неопходно е да воспоставува контакт со одделенските и предметните наставници, како и со нивните ученици.

ВИДОВИ НА ТЕЛЕВИЗИСКИ ОБРАЗОВНИ ЕМИСИИ

Во поглед на видовите на телевизиските образовни емисии, кај различни автори среќаваме различни поделби. Тоа се должи пред сè на фактот кој критериум се зема за појдовен при поделбата.

Така според намената, односно гледачите за кои телевизиската содржина е наменета мо'е да се разликуваат два вида емисии: за наставниците и за учениците.

1. Емисии наменети за наставниците

Овие емисии можат да бидат во вид на предавања во кои се говори за некои новини од областа на образованието и образовната политика. Можно е демонстрирање на начинот на користењето на наставните средства, давање сугестии за можни начини на обработка на некои наставни содржини, давање упатство за составување и користење на одредени инструменти, искажувања на наставни работници за нивни искуства и др. Овие емисии позитивно влијаат врз усовршувањето на наставната практика и овозможуваат наставниците постојано да бидат во тек со збиднувањата во образованието.

2. Емисии наменети за учениците

Овие видови емисии понатаму можат да имаат подвидови:

а) Во зависност од нивната функција во наставата:

-телевизиски емисии кои имаат за цел да ги информираат учениците за поими, факти, појави и др. - ги мотивираат учениците и обично се користат во воведниот дел од часот;

-телевизиски емисии преку кои се изложува, односно се обработува наставната единица или серија емисии кои обработуваат една наставна тема. Најчесто се користат во главниот дел од часот;

-телевизиски емисии кои имаат за цел да заокружат една наставна единица или наставна тема. Тоа се телевизиски содржини кои се доста илустративни и служат за проширување на обемот на веќе усвоените знаења и ги дополнуваат. Можат да се користат во завршниот дел од часот или на час целосно наменет за заокружување на наставна тема.

б) Во зависност од тоа кое наставно или предметно подрачје претставува суштинска основа на структурата на телевизиската емисија, ги разликуваме видовите телевизиски емисии:

- **од областа на природа и општество** - содржините се податливи за визуелизација (посебно од природа) и на таа проблематика создадени се многу емисии. Телевизискиот екран станува подрачје кое овозможува набљудување. Се воочува текот на некоја појава или процес, се набљудуваат надворешни манифестации и врз основа на тоа се донесуваат заклучоци меѓу другото и за причинско-последичната поврзаност која постои во природните и општествените појави и процеси. Зависно од тоа дали се работи за одделенска или предметна настава, во оваа поделба наместо природа и општество ќе дојдат предметите: биологија, географија, историја, физика и хемија.

- **од областа на мајчиниот јазик и книжевноста** - тоа се емисии кои треба да овозможат создавање љубов кон мајчиниот јазик и книжевните дела. Уметничкиот збор е проследен со слика и музика и така се предизвикува синтетизирање на сознанијата што ги восприемаат учениците;

- **од областа на музичко и ликовно образование** - треба да бидат создадени на начин што ќе овозможи развивање на креативни способности и естетски чувства кај учениците;

- **од странските јазици** - значењето на овој вид емисии се состои во тоа што странскиот јазик кој се изучува му се доближува

на ученикот на еден непосреден, лесно восприемлив и интересен начин. Најголем ефект се постигнува кога во емисијата со говорни компоненти учествуваат лица од матичната земја на изучуваниот јазик;

- од **физичкото образование** - овозможуваат создавање физичка култура и нејзино правилно сфаќање, како и хармонија меѓу телесниот и духовниот развој кај учениците;

- од **областа на математиката** - овозможуваат учениците на визуелизиран начин да дојдат до одредени перцептивни и мисловни сознанија, како и логички и критички да расудуваат за нештата.

Исто така можат да се наведат и други видови емисии од други наставни подрачја зависно од степенот и видот на образованието.

Како критериум од кој се поаѓа при определувањето на видовите телевизиски емисии (независно од тоа дали се наменети за наставниците или за учениците), често може да се земе за релевантен фактот дали во телевизиската емисија приоритетна улога има визуелната компонента како изразно средство или пак тоа и е препуштено на вербалната компонента. Но, ова не треба да се смета за суштествено важно, затоа што приоритетот на изразното средство ќе зависи од содржината на емисијата и нејзината конципираност. Сепак, не е пожелно една компонента постојано да се јавува како водечка.

Без разлика за каква поделба ќе се говори, според кој критериум, најважно е телевизиската емисија да биде со прецизно дефинирана намена, цел, јасна во презентирањето, сообразена со менталните можности и способности на популацијата за која е наменета. Да биде во согласност со дидактичките принципи и со воспитно-образовните цели и задачи.

Литература:

1. Krkljus, Slavko: *Obrazovna tehnologija i savremena nastava*, Novi Sad, 1986;
2. Никодиновска- Банчотовска Сузана: *Телевизијата како медиум за едукација*, Битола, 1999 ;
3. Poljak, Vladimir: *Didaktika*, Zagreb, 1990;
4. Plemencic, Djuro: *Obrazovna djelotvorenost televizije*, Zagreb, 1982;

5. Prokic, Bogoljub: Udzbenici i nastavna stadstva u teoriji i praksi, Beograd, 1989;
6. Prodanovic, R. Nickovic : Didaktika, Beograd 1984;
7. Simlesa, P: Televizija u suvremenoj koncepciji obrazovanja, Obrazovanje i rad, Zagreb, 1972/1-2, str.21.